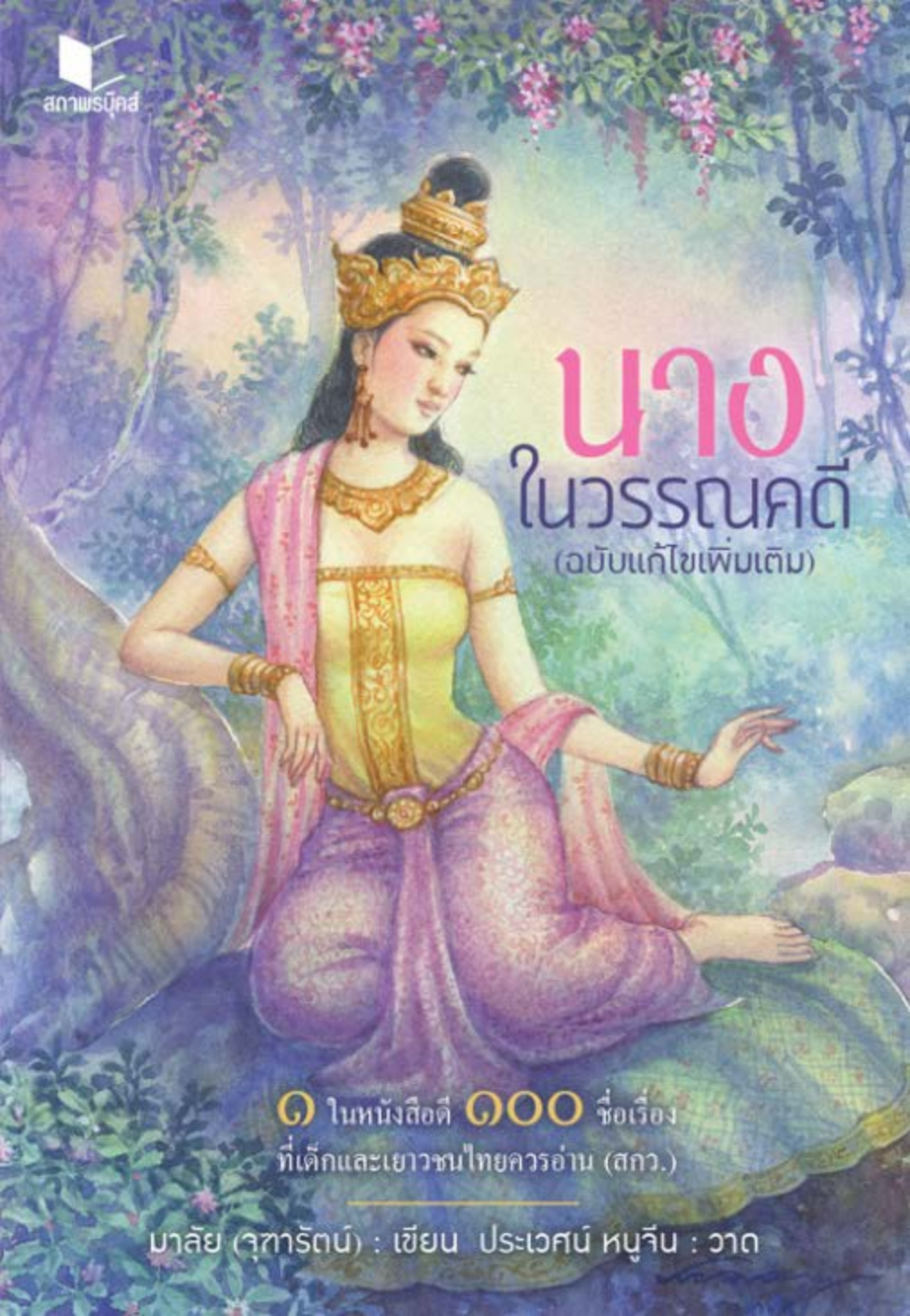

นาง ในวรรณคดี

(ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)

๑ ในหนังสือดี ๑๐๐ ชื่อเรื่อง
ที่เด็กและเยาวชนไทยควรอ่าน (สทท.)

มัลลย์ (จุฑารัตน์) : เขียน ประเวศน์ หนูจิ้น : วาด

นาง ในวรรณคดี (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)

มาลัย (จุฑารัตน์) : เขียน ประเวศน์ หนูจีน : วาด

มนุษย์สร้างคำพูดขึ้นมา ชีตเขียนถ้อยคำลงบนแผ่นดินเหนียว ผืนหนัง ไม้ไผ่ และ
กระดองเต่า...

การค้นพบกระดาษและการพิมพ์ ทำให้หนังสือมีรูปลักษณะที่พกพาได้สะดวก
และเผยแพร่ไปในวงกว้างอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ การพิมพ์
ช่วยสถาปนาภาษาของแต่ละชาติให้มั่นคง ช่วยให้ภาษาของสามัญชนแพร่หลาย ทำให้
คนอ่านออกเขียนได้เพิ่มสูงขึ้น และขยายวงกว้างออกไปนอกวงผู้นำและนักบวช

และแท้จริงแล้ว การพิมพ์หนังสือคือการเปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากถึงโคน
ทั้งทางความคิดและสังคม

สถาปนิก

ลำดับที่ ๑๒๖๗

นางในวรรณคดี (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)

มาลัย (จุฑารัตน์) : เขียน

พิมพ์ครั้งแรก : พฤศจิกายน ๒๕๖๑

ราคา ๔๑๕ บาท

พิมพ์โฆษณาครั้งนี้ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามกฎหมายแล้ว

© สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) พ.ศ. ๒๕๕๘

ไม่อนุญาตให้สแกนหนังสือ หรือคัดลอกเนื้อหาส่วนหนึ่งส่วนใดเพื่อสร้างฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากสำนักพิมพ์และเจ้าของลิขสิทธิ์แล้วเท่านั้น

ข้อมูลทางบรรณานุกรมสำนักหอสมุดแห่งชาติ
มาลัย (จุฑารัตน์).

นางในวรรณคดี.-กรุงเทพฯ : สถาปนิก, ๒๕๖๑.

๖๐๔ หน้า.

๑. ตัวละครและลักษณะนิสัยในวรรณคดี. I. ชื่อเรื่อง.

๘๙๕.๙๑๐๙๒

ISBN 978-616-00-3511-3

ผู้ช่วยบรรณาธิการบริหาร : สุรียกานต์ พรมมงคล

บรรณาธิการเล่ม : พัชรภรณ์ ตีฆะบำรุง นพวัฒน์ สุวรรณช่าง พิสูจน์อักษร : กัญญาภัทร สุขจินดา

ภาพปก / ภาพประกอบ : ประเวศน์ หนูจีน

ออกแบบปก : อนุรักษ์ บัวกิ่ง จัดรูปเล่ม : นิพนธ์ เลิศชัยศิริสกุล

พิมพ์ที่ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด

เจ้าของ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา : บริษัทสถาปนิก จำกัด

กรรมการผู้จัดการ/บรรณาธิการอำนวยการ : วรพันธ์ โลกิตสถาพร รองกรรมการผู้จัดการ : ดร. สุภัคชญา โลกิตสถาพร

ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ/บรรณาธิการบริหาร : เจติยา โลกิตสถาพร

ผู้จัดการฝ่ายขาย : กิ่งแก้ว ลิขะไชย ผู้จัดการฝ่ายสื่อสารองค์กรและกิจกรรม : นฤเบศ สมฤทธิ์

บรรณาธิการสร้างสรรค์ : พัชรี แต่แดงเพชร หัวหน้ากองบรรณาธิการคัลเลอร์วินาย : พัชรภาพ บุญส่ง

หัวหน้าหน่วยสื่อสารการตลาด : อารีนา ศิริบุญ

ที่ปรึกษาด้านบรรณาธิการ

รศ. ประพนธ์ เรืองณรงค์

สถาปนิก

จัดจำหน่ายทั่วประเทศโดย บริษัทสถาปนิก จำกัด

๑๘ ซอยลาดปลาเค้า ๖๓ ถนนลาดปลาเค้า แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ ๑๐๒๒๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๙๔๐ ๓๘๕๕-๖ โทรสาร ๐ ๒๙๔๐ ๓๙๗๐

กองบรรณาธิการ : spbbooks@hotmail.com

กองบรรณาธิการคัลเลอร์วินาย : satapornbooks.editor@gmail.com

ฝ่ายสำนักงาน : info@satapornbooks.com

www.satapornbooks.com

หากท่านผู้อ่านพบหนังสือไม่ได้มาตรฐาน เช่น หน้ากระดาษสลับกัน หน้าขาดหาย การเข้าเล่มไม่สมบูรณ์
สำนักพิมพ์ยินดีรับผิดชอบเปลี่ยนหนังสือใหม่ให้ท่าน โปรดติดต่อและส่งหนังสือคืนพร้อมระบุรายละเอียดการชำรุด

ไปตามที่อยู่ด้านบน หรือ โทร. ๐ ๒๙๔๐ ๓๘๕๕-๖ ต่อ ๒๑, ๕๔, ๕๖

สำนักพิมพ์นี้เป็นสมาชิกสมาคม
ผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือ
แห่งประเทศไทย

จากใจนักเขียน

วรรณคดีคือภูมิปัญญาประจำชาติที่เป็นเอกลักษณ์และแสดงความเป็นไทยได้ดีที่สุด

แต่วรรณคดีส่วนใหญ่มักจะเป็นร้อยกรองซึ่งอ่านยาก ในหนังสือ นางในวรรณคดี นี้ ผู้เขียนจึงเพียงยกร้อยกรองมาบางส่วน และเล่าเรื่องย่อเป็นร้อยแก้วด้วยกลวิธีเข้าใจง่าย เพื่อให้เกิดความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีมากที่สุด หวังจะสืบสานความรักการอ่าน การค้นคว้าเกี่ยวกับวรรณคดีให้ลึกซึ้งขึ้น

และเนื่องจากชื่อหนังสือ นางในวรรณคดี เนื้อหาในเล่มนี้จึงเน้นตัวละครหญิงดำเนินเรื่อง พร้อมกับสอดแทรกทัศนคติต่อสังคมและความเป็นไปด้วยสายตาและความคิดของผู้หญิงที่เป็นประชากรครึ่งหนึ่งของสังคม เพื่อให้ท่านผู้อ่านเพลิดเพลินและเข้าใจ ‘ความเป็นหญิง’ มากขึ้น

ผู้เขียนหวังอย่างยิ่งว่า นางในวรรณคดี จะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านทั้งด้านความบันเทิงและความรู้ หากมีสิ่งใดบกพร่องหรือผิดพลาด ผู้เขียนขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

และขอกราบระลึกถึงพระคุณของท่านผู้ประพันธ์ต้นฉบับวรรณคดีทุกพระองค์ทุกท่าน

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขอขอบคุณความอุปการะของท่านผู้อ่าน และการให้โอกาสของสำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์

ด้วยความขอบคุณ
มาลัย (จุฑารัตน์)

คำนิยม

ปัจจุบันการอ่านหนังสือประเภทวรรณคดี มีผู้ให้ความสนใจลดน้อยถอยลง เพราะมีสื่อทันสมัยเรื่องราวเร้าใจและถูกใจนักอ่านรุ่นใหม่ แม้แต่นักศึกษาที่เรียนวิชาวรรณคดีหลายคนบอกว่า เข้าใจยาก เพราะเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นร้อยกรองเต็มไปด้วยศัพท์แสงโบราณ และมีกวีโวหารยากที่จะตีความเนื้อหาที่คัดมาเรียนเป็นเพียงบางตอน เมื่อเรียนจบแล้วก็ได้ติดตามค้นคว้าวรรณคดีเรื่องนั้นหรือเรื่องอื่นๆ จึงรู้จักวรรณคดีเพียงไม่กี่เรื่อง ปัญหาที่สำคัญคือทำอย่างไรจะช่วยนักศึกษาหรือคนทั่วไปมีความรัก ความเข้าใจ และความภูมิใจในวรรณคดีอันเป็นมรดกวิหิงคุณค่าทางวัฒนธรรมของชาติ

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่ายินดีอย่างยิ่ง มีนักวรรณคดีและผู้สนใจวรรณคดีพยายามหาวิธีการที่จะช่วยผู้อ่านได้เข้าถึงวรรณคดี ดังเช่นคุณมาลัย (จุฑารัตน์) ได้อ่านวรรณคดีอย่างกว้างขวาง มีมุมมองหรือวิธีการน่าสนใจ โดยหยิบยกตัวละครสำคัญแต่ละเรื่องมาแนะนำผู้อ่านอย่างน่าติดตาม ผลงานนักเขียนท่านนี้ที่ผ่านมา (พ.ศ.๒๕๕๙) คือ *ชายในวรรณคดีไทย* และปีนี้ พ.ศ. ๒๕๖๑ คือ *นางในวรรณคดี*

คุณมาลัย (จุฑารัตน์) ได้คัดสรรนางในวรรณคดีรวม ๗๒ นางจากวรรณคดี ๔๘ เรื่อง อาทิ เรื่องที่นักอ่านรู้จักดี เช่น *รามเกียรติ์* (สีดา เบญจกาย สุพรรณมัจฉา) *ขุนช้างขุนแผน* (วันทอง สร้อยฟ้า ศรีมาลา) *พระอภัยมณี* (สุวรรณมาลี ละเวงวันฟ้า นางเงือก) รวมทั้งนางในวรรณคดีท้องถิ่น เช่น ถิ่นเหนือ *ลิลิตพระลอ* (พระเพื่อน พระแพง) ถิ่นอีสาน *ผาแดง-นางไอ่* (นางไอ่คำ) นางอุสา (*อุสา-บารส*) ถิ่นใต้ *สุวรรณหงส์* (นางเกศสุริยง) นอกจากนี้

ยังมีนางวรรณคดีต่างชาติ เช่น ชาวพม่า-ผู้ชนะสิบทิศ (ตะละแม่จันทรา ตะละแม่กุสุมา) ชาวมอญ-ราชาธิราช (เมี่ยมะนิก) ชาวชวา-อิเหนา (บุษบา จินตะหราวดี) ชาวฝรั่ง-เวนิสวานิช (ปอร์เซีย) ชาวจีน-ห้องสิน (ซันกี) เลียดก๊ก (ไซซี) สามก๊ก (เตียวเลี้ยว) นางทั้งสามล้วนมีชื่อเสียงในพงศาวดารจีนว่า เป็นผู้อุทิศตนกำจัดผู้ทรยศต่อบ้านเมืองดังสำนวนจีนว่า “นางงามล่มเมือง”

คุณมัลลย์ (จุฑารัตน์) หรือผู้เขียนได้พูดถึงบุคลิก และบทบาทนางในวรรณคดีได้อย่างน่าสนใจ ขอเกริ่นก่อนที่ท่านจะอ่านรายละเอียดต่อไป

งามเรือนร่าง งามคุณธรรม งามความเฉลียวฉลาด

ผู้เขียนพูดถึงนางงามต่างชาติในวรรณคดีไทย ล้วนมีความงามในสายตาของกวีไทย คือนางงามในอุดมคติแบบไทยๆ นั่นเอง เช่น บทชมบุษบา (ชาวชวา) ในเรื่อง อิเหนา

พัคตร์น้องละอองนวลปลั่งเปล่ง ดังดวงจันทร์วันเพ็ญประไพศรี
อรชรอ่อนแอ่นทั้งอินทรีย์ ดังกิริยาสรงคงคาลัย

นางในวรรณคดีที่แปลกออกไป เช่น นางลำหับ แม้เธอเป็นชาวป่าชาวดง แต่มีความงามแบบนางงามในวรรณคดี ดังคำชม

พิศพัคตร์เพียงประยงทรงกลด ลออหมดมิได้มีรอยฝีไผ่
เนตรคมขำดังเซตสลักใจ เซลวิไลปากหูดุดิตตา
(ประยง = ดวงอาทิตย์ เซต = เนื้อ, กวาง)

นอกจากนี้ยังมีนางงามในวรรณคดี คนเดียวมีสองเพศ นั่นคือ นางอิลา จากเรื่อง อิเลราชคำฉันท์ เพราะนางถูกพระอิศวรสาปที่ล่วงล้ำเข้าไปในทীরโหลฐานของพระองค์ โดยมีเพศชายและเพศหญิงสลับกันคนละเดือน ความเป็นเพศชาย

มีนามว่า ท้าวอิสรราช และช่วงเป็นแพศหึงมีนามว่า นางอิลา นางโชคดีได้รับพรให้มีรูปโฉมงดงาม และมีครรรภ์กับพระพุทฺธ ภายหลังพระองค์ทำพิธีอัฐวเมธ ก็หมดคำสาป ปรากฏแต่ท้าวอิสรราชพระองค์เดียว

นางในวรรณคดีบางนางมีรูปร่างงามอย่างเดียว แต่นางยังมีคุณธรรม และความเฉลียวฉลาด ดังเช่น นางเทราปตีวานีแห่งหัตตินาปุระ นางมีจิตใจดีงาม เคารพต่อมารดาสามี (นางกุนตี) อย่างมั่นคง เทราปตีเป็นนางในวรรณคดีเพียงคนเดียวที่มีสามีพร้อมกับถึงห้าคน นางเคารพต่อสามีอย่างเสมอภาคและครองตนอย่างสมศักดิ์ศรีนานถึง ๓๖ ปี ก่อนจะตามสามีหรือพี่น้องไปจนพบทั้งห้าออกมาเพื่พบเพียร ส่งผลให้นางไปเกิดบนสวรรค์หลังจากสิ้นอายุขัย

ถัดมาคือนางสีดา นางถูกทศกัณฐ์นำมากักขังอยู่ในอุทยานเมืองลงกา นางได้แต่ภาวนารอคอยให้พระรามสามีได้ชัยชนะ ด้วยความทะนงศักดิ์ศรี ไม่ยอมติดตามหนุมานที่แอบเข้ามาในสวนเพื่อรับนางกลับคืนอิสรภาพ ปรากฏว่านางกลับยินดีทนทรมาน จนกว่าพระรามประสพชัยชนะ แม้นานสิบกว่าปี เพราะนางสีดาได้พิสูจน์ความจงรักภักดีต่อสามีด้วยการลุยไฟ โดยมิได้เป็นอันตรายแต่อย่างใด

ขอยกตัวอย่างอีกนางหนึ่ง คือนางสวितรี ผู้มีความงามดังพระศรี (พระลักษมี) แต่เหนือความงามคือความเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติกุลสตรี และมีความเฉลียวฉลาด กล้าหาญ กล้าเผชิญพระยายมเทพ เทพเจ้าแห่งความตาย เพื่อช่วยชีวิตพระสตัยวานสามี ขณะนั้นเหลือเวลาอีกเพียงสี่วัน พระสตัยวานจะหมดอายุขัย พระยายมใช้บ่วงคล้องวิญญาณ และบอกแก่นางสวितรีเลิกเดินตามพระองค์ แต่ด้วยมานะอดทน นางพยายามกล่าวมธุรสวาจา อ้อนวอน และยกย่องพระยายม จนพระองค์พอพระทัย ประทานพรแก่นาง แต่ห้ามขอชีวิตพระสตัยวาน ด้วยเหตุนี้ นางพยายามใช้สติปัญญา เริ่มต้นขอให้พระบิดาสามีหายจากพระเนตรบอด ต่อมาขอให้พระบิดาของนางเองมีโอรสสืบสกุล และขอให้นางมีโอรสที่เก่งกล้าถึงร้อยคน พระยายมคงให้พรเพลินไป และเห็นใจนาง จนสุดท้าย นางขอชีวิตสามี เพราะถ้าไม่มีพระสตัยวาน นางจะมีโอรสได้

อย่างไร ในที่สุดนางสาวตรีประสบความสำเร็จ เพราะความเฉลียวฉลาดของนางนั่นเอง

การใช้ภาษาและแนวคิดของผู้เขียน

หนังสือเล่มนี้มีความน่าอ่านประการหนึ่งคือ การใช้ภาษาเขียนของคุณมาลัย (จุฑารัตน์) คือเขียนแบบไม่เคร่งครัดหรือเคร่งเครียดจนเกินไป บางครั้งผู้เขียนชวนคุยหรือตั้งคำถามกับผู้อ่าน โดยผู้เขียนจะใช้เครื่องหมายวงเล็บคร่อมข้อคิดเห็น หรือคำอธิบายประกอบ ดังเช่นเรื่อง *สุวรรณหงส์* “พูดถึงพระสุวรรณหงส์มีเรื่องหงส์พยนต์เป็นพาหนะประจำพระองค์ (พระอินทร์ให้พระวิษณุมาสร้างเรื่องหงส์เหาะได้)

“ผู้เขียนมีความเห็นว่า คำว่าพยนต์อาจจะเป็นเครื่องยนต์กลไกก็ได้ เพียงแต่เนื้อเรื่องมักจะเกิดจากเวทมนตร์ จนทำให้ดูกลายเป็นไสยศาสตร์ไปเสียหมด แต่ในเรื่องมีอยู่บทหนึ่งพูดถึงห้าพี่เลี้ยงของนางเกศสุริยงทำหอกพยนต์เล่นงานพระเอก ซึ่งเห็นชัดว่าเป็นเรื่องกลไก แสดงว่าคนไทยแต่โบราณมีความคิดริเริ่มเรื่องกลไกมาช้านานแล้ว”

ข้อคิดเห็นของผู้เขียนเกี่ยวกับนางในวรรณคดี บางนางถูกประณามว่ามากู้หลายผัว เช่น นางกาก็ นางโมรา นางวันทอง “ยกตัวอย่างเช่นนางวันทอง ซึ่งความจริงมีคุณสมบัติของกุลสตรีทุกประการ เมื่อมาพบกับขุนแผนที่มากู้หลายใจ ไม่มีความรับผิดชอบ และขุนช้างที่หน้าด้านไร้ศีลธรรม นางจึงมีชีวิตอันขมขื่นและบ้านปลายซึ่งสยดสยอง ข้างต้องแบกช้อนาวให้อย่างไม่ยุติธรรมอีกด้วย...จริงไหม

“ทั้งหมดคือ ความปรารถนาดีจากผู้เขียนซึ่งอยากจะเห็น...ผู้หญิงคงความอ่อนโยน นุ่มนวล เมตตา และหวานตมด้าของเพศแม่ไว้ ในขณะที่ผู้ชายมีความกล้าหาญ เข้มแข็ง และเก่งกาจอยู่แล้ว เพิ่มมนัธรรมและความเอื้อเฟื้อของผู้เป็นพ่อขึ้น”

การแสดงความคิดเห็นของคุณมาลัย (จุฑารัตน์) มีประโยชน์ อย่างน้อย

ช่วยผู้อ่านได้เข้าใจ มีแนวแสดงความคิดต่อเรื่องที่อ่าน อีกประการหนึ่งคือ การแนะนำตัวละครแต่ละตัวไม่เพียงบอกชื่อเสียงเรียงนามเท่านั้น ผู้เขียนยังเล่าเรื่องประกอบอย่างน่าสนใจ ช่วยสร้างสรรค์การอ่านวรรณคดีให้กว้างขวาง และพัฒนาการอ่านยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณคุณมาลัย (จุฑารัตน์) เจ้าของวรรณกรรม และสำนักพิมพ์ สถาพรบุ๊คส์ จัดพิมพ์หนังสือทรงคุณค่า จดประกายประเทืองปัญญาและความเพิลิตเพิลินแก่ผู้อ่านให้มีความรักในวรรณคดีอันเป็นมรดกของชาติ อีกประการหนึ่ง หวังว่าอ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว คงติดตามวรรณคดีฉบับสมบูรณ์มาอ่านต่อไป

รศ. ประพนธ์ เรืองณรงค์

สารบัญ

พระเพื่อนพระแพง	๑๕
สุวรรณเกษร	๒๔
รจนา	๓๑
จินตะหราวาที	๓๙
บุษบา	๔๗
แก้วเกษรา	๕๖
นางผีเสื้อสมุทร	๖๔
พระนางจันทวดีพันปีหลวง	๗๑
สุวรรณมาลี	๗๗
ละเวงวณฟ้า	๘๕
เมรี	๙๓
มโนห์รา	๑๐๑
วันทอง	๑๐๙
ศรีมาลา	๑๒๑
สร้อยฟ้า	๑๓๔
กากี	๑๔๓
มัทนา	๑๕๕
วาสิฏฐี	๑๖๕
พินทุมดี	๑๗๓
เทราปดี	๑๘๒
ศกุนตลา	๑๙๖
สาวิตรี	๒๐๒
ทมยันตี	๒๐๘

จิตรา	๒๒๑
สีดา	๒๓๓
เบญกาย	๒๔๔
สุพรรณมัจฉา	๒๕๐
ทิพเกสร	๒๕๕
อุษา (อุณรุท)	๒๖๕
แก้วหน้าม้า	๒๗๑
กนกเรขา	๒๘๑
โสนน้อย	๒๙๒
เมี่ยมะนิก	๓๐๑
ลำหับ	๓๐๙
อิลา	๓๑๙
พระนางมัทรี	๓๒๗
ยอพระกลิน	๓๓๕
โมรา	๓๔๓
มูจลินท์	๓๕๐
ปอร์เซีย	๓๕๙
เกศสุริยง	๓๖๗
สุพันธุลิกา	๓๗๕
อุทัยเทวี	๓๘๑
เอื้อย	๓๘๙
อุสา (บารส)	๓๙๖
ปรียทรรติกา	๔๐๑

ศรีสุพรรณ	๔๐๘
มณีสาร	๔๑๗
อำพันมาลา	๔๒๖
จันทรา	๔๓๒
นันทะวดี	๔๔๕
กัณทิมา	๔๕๓
กุสุมา	๔๖๕
อเทตยา-ไช้อั้ว	๔๗๖
เชงสอญ-ปอละเตียง	๔๘๗
ตองสา-ตะละแม่มินญ	๔๙๔
ขันที	๕๐๒
ไชยี่	๕๑๑
หงอก ⁺	๕๑๙
เตียวเสี้ยน	๕๒๙
เกนบุษบาสำหรับ	๕๓๗
บุษบก้าโละ	๕๔๕
สร้อยสุดา	๕๕๓
ไผ่คำ	๕๖๓
อุษา (ท้าวแสนปม)	๕๗๑
แต่งอ่อน	๕๗๘
จันท์สุดา	๕๘๖
ประแดะ	๕๙๕

“หนังสือและการอ่านคือชุมพลแห่งความคิดสร้างสรรค์”

พระเพื่อนพระแพง

พระเพื่อนพระแพง

ตำนานโบราณพื้นบ้านภาคเหนือของไทยเป็นต้นกำเนิดนิยายรักอมตะของพระเพื่อนพระแพง สองพระธิดาเลอโฉมแห่งเมืองสรอง (สันนิษฐานกันว่าปัจจุบันคือ ตอนเหนืออำเภอร่องขาว จังหวัดแพร่ ลุ่มน้ำยม) ที่มีต่อพระลอกษัตริย์หนุ่มแห่งแมนสรวง (คาดว่าคงจะเป็นเมืองกาหลง เขตอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปางในสมัยนี้)

เรื่องราวของนางงามในวรรณคดีคู่นี้บรรยายไว้อย่างไพเราะเพราะพริ้งใน ลิลิตพระลอ อันเป็นบทกวีนิพนธ์สมัยกรุงศรีอยุธยา

แต่ใครคือผู้นิพนธ์ ลิลิตพระลอ ยังคงเป็นปัญหาถกเถียงกันอยู่ และมีข้อสันนิษฐานว่า สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงพระราชนิพนธ์และโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าฟ้าอภัยทศเป็นผู้เขียน

นิยายรักระคนโศกเรื่องนี้เริ่มมาจาก...

ท้าวแมนสรวงแห่งเมืองแมนสรวงทรงเห็นว่า เมืองสรองมีกำลังกล้าแข็ง จึงระดมทัพยกมารบเมืองสรอง ท้าวพิมพิสาครกษัตริย์ผู้ครองเมืองสรองยกทัพ

ออกต้อนรับนอกพระนครแล้วพลัดท่าเสียที ถูกท้าวแมนสรวงพันด้วยขง่าวจนพระศอขาดบนหลังช้าง จากนั้นแม่ทัพนายกองทั้งหลายแห่งเมืองสรองก็ช่วยกันนำพระศพท้าวพิมพิสาครกลับเข้าเมืองได้

ท้าวพิชัยพิษณุกรพระโอรสของท้าวพิมพิสาครรักษาเมืองอย่างเข้มแข็ง ท้าวแมนสรวงจึงไม่อาจหักเอาเมืองสรองด้วยกำลัง ต้องเลิกทัพกลับไป

ภายหลังสงคราม ท้าวพิชัยพิษณุกรทรงขึ้นครองราชย์สืบแทนพระราชบิดา แล้วจัดพิธีพระศพท้าวพิมพิสาครตามราชประเพณี พร้อมกันนั้น พระเพื่อนพระแพงพระธิดาทั้งสองของท้าวพิชัยพิษณุกรกับพระนางดาราวดีพระมเหสีก็ได้ทรงย้ายไปอยู่ที่วังพระเจ้าย่า (พระมเหสีม่ายของพระเจ้าพิมพิสาคร)

ฝ่ายท้าวแมนสรวง เมื่อเสด็จกลับถึงพระนครแล้ว ก็ทรงเห็นว่า พระลอผู้เป็นพระโอรสมีพระชันษาสมควร จึงให้อภิเษกสมรสกับนางลักษณวดีผู้ทรงสิริโฉมงดงามยิ่ง ไม่นานท้าวแมนสรวงก็สวรรคต แล้วพระลอก็เสด็จขึ้นเสวยราชย์สืบต่อมา

กษัตริย์หนุ่มพระองค์ใหม่นี้ทรงมีรูปโฉมเป็นเลิศดังที่มีบรรยายไว้ว่า...

รอยรูปอินทรหยาตฟ้า	มาอำองค์ในหล้า
แหล่งให้คนชม	แลฤฯ
พระองค์กลมกล้องแก้ง	เอวอ่อนนอรรเร่ง
ถ้วนแห่งเจ้ากุมาร	บารนี้ฯ
โฉมผจญสามแผ่นแพ	งามเลิศงามล้วนแล
รูปต้องติดใจ	บารนี้ฯ
ภาจจรในแหล่งหล้า	ทุกหัว คนเที่ยวค้า
เล่าล้วนยอโฉม	ท่านแลฯ

แล้วคำเล่าลือเกี่ยวกับรูปโฉมของพระลอที่พวกค้าขายเล่าลือก็กระพือไปตามเมืองต่างๆ และล่องรู้ถึงพระเพื่อนพระแพง

แค่ได้ฟังเสียงเพลงขับร้องถึงความงามของพระลอ จิตใจของสอง
พระธิดาผู้เลอโฉมแห่งเมืองสรองก็เริ่มปั่นป่วนด้วยความรัก จนกินไม่ได้
นอนไม่หลับ ทำให้สองพระพี่เลี้ยง นางริน นางโรย ผิดสังเกตอาการเศร้าหมอง
นั้นของพระธิดาทั้งสอง จึงทูลถามถึงสาเหตุด้วยความเป็นห่วง แต่ความ
ละเอียดของหญิงสาวทำให้พระเพื่อนพระแพงไม่ยอมตอบตรงๆ เพียงเกริ่นเป็น
นัยแก่พี่เลี้ยงทั้งสองว่า

เสียงกาเสียงเล่าอ้าง	อันใด พี่เอ๋ย
เสียงย่อมยอยศใคร	ทั่วหล้า
สองเชื้อพี่หลับไหล	ลืมนั่น ฤาพี่
สองพี่คิดเองอ้า	อย่าได้ถามเผื่อฯ

เพียงเท่านั้นก็เหลือเฟือที่นางรินนางโรยจะเข้าใจได้แจ่มแจ้ง จึงอาสาออก
อุบายทำให้พระเพื่อนพระแพงได้ครองคู่กับพระลอให้จงได้ โดยขั้นแรก พวก
นางส่งคนสนิทปลอมเป็นพ่อค้าไปยังเมืองแมนสรวง เทียวขับเพลงเล่าถึง
ความงามของสองพระธิดาไปทั่ว

เมื่อพระลอได้ฟังคำรำลือนั้นเข้า ก็ทรงให้หาผู้ขับร้องนั้นมาเฝ้า เพื่อจะ
ได้ขับบทเพลงอันไพเราะนั้นถวาย

ดังนั้น สื่อแห่งความรักอันดับแรกที่สองนางพี่เลี้ยงส่งมา จึงมีโอกาสนำ
มายังท้องพระโรง ขับเพลงสรรเสริญความงามของพระเพื่อนพระแพงต่อหน้า
พระพักตร์พระลอ กษัตริย์หนุ่มแห่งประเทศคู่ศีกว่า...

ทุกเมืองมีลูกท้าว	นมมี มากนา
บเปรียบสองกษัตริย์	พี่น้อง
พระแพงแม่มีศรี	ลัวส์ดียิ่ง คณนา
พระเพื่อนโฉมยงหยิ่ง	อยู่เพียงดวงเดือนฯ

โคมสองเหมือนหยาดฟ้า	ลงดิน
งามเงื่อนอัปสรอินทร์	สู่หล้า
อย่าคิดอย่าควรถวิล	ถึงยาก แลนา
ชมเยะแย้มทั่วหน้า	หน่อท้าวมีบุญฯ

นอกจากบทชมโคมพระเพื่อนพระแพงใน ลิลิตพระลอ นี้แล้ว ยังมี บทกลอนชมโคมที่ไพเราะคั่นหูอย่างมากของเจ้าพระยาเทเวศรวงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว.หลาน กุญชร) คือ

บัดนี้มีสองกัลยา	ลักษณะเลิศล้ำในตำใต้
ทรงโคมประโลมละลานใจ	บุตรีไถ่องค์พระพิษณุกร
อายุเยาวเรศรุ่นเจริญศรี	พระเพื่อนพี่แพงน้องสองสมร
งามทรงงามองค์อรชร	ดังอัปสรหยาดฟ้าลงมาเอย
	(บทละครเรื่อง พระลอ)

และกรมพระราชวังบวร มหาศักดิพลเสพ ในรัชกาลที่ ๓ ก็ได้ทรง พรรณนาความในตอนเดียวกันนี้อีกอย่างละเอียดว่า

ไม่สูงต่ำดำขาวพิ่มอม	พริ้งพร้อมสรรพางค์ดั่งนางหงส์
อรชรอ่อนแอ้นแ้วองค์	ดวงพักตร์โฉมยงดั่งวงเดือน
พิศพิ์ก็ไม่มีเสมอสอง	พิศน้องก็ไม่มีเสมอเหมือน
ขนงเนตรเกศแก้มแย้มเยื่อน	เหมือนจะเตือนให้ต้องตาชาย
พระกรรมเทียบเปรียบกลีบบุษบง	นาสิกทรงวงขอวิเชียรฉาย
ดำเนินเดินทอดระหวายกาย	กรกรายคล้ายวงเอราวัณ
โอษฐ์บางอย่างลีลนจีจิ้ม	งามพริ้มเพราสมคมสัน
เกศาตำระยับกลับเป็นมัน	ทนต์นัยน์เทียบสัณนิล

สองถันสั้นหัตถ์ตบบุษย์
ขึ้นบังใบไสสหมดมลทิน

พึงผุดพันท่าชลาลินธุ์
ภุมรินยังมิได้ไกล่เคียง
(บทละครเรื่อง พระลอนรลักษณ์)

ถ้อยคำที่บรรยายความงามอย่างเลิศลอยนี้ได้ก่อให้เกิดความหวั่นไหวขึ้น
ในพระทัยพระลอ สมความมุ่งหมายของสองนางพี่เลี้ยง

นางรีนหางโรยจึงได้ดำเนินแผนการขั้นต่อไป ด้วยการเสาะหาแม่มดหมอ
เสน่ห์มีอนม้ง สำหรับสะกดให้พระลอเสด็จมาหาพระเพื่อนพระแพงที่เมืองสรอง
ด้วยความหลงใหล แต่แม่มดหมอเสน่ห์ส่วนใหญ่ก็พากันปฏิเสธ เนื่องจากการมี
กษัตริย์ของพระลอ ทำให้พวกนั้นรู้ตัวว่า ไม่มีความสามารถพอ

ในที่สุดมีคนแนะนำให้สองพี่เลี้ยงไปหาปู่เจ้าสมิงพราย

เมื่อสองพี่เลี้ยงไปวิงวอนปู่เจ้าสมิงพรายยังเขาใหญ่ให้ช่วยเหลือสอง
พระธิดาในเรื่องนั้นๆ ปู่เจ้าอมรับปากจะช่วยเพราะเหตุผลสามประการคือ

๑. เล็งญาณเห็นว่าพระเพื่อนพระแพงกับพระลอมีบุญพาวสานนิวาสต่อกัน
แม้อาจจะมิเหตุอันตรายในภายหลังถึงแก่ชีวิตเนื่องจากกรรมเก่าก็ตาม

๒. พระเพื่อนพระแพงมีศรัทธาเคารพต่อปู่เจ้าอย่างจริงใจ

๓. ความสามารถของปู่เจ้าสมิงพรายมีพอ

แล้วศึกไสยาศาสตร์ระหว่างเมืองสรองกับแมนสรวงก็เปิดฉากขึ้น เริ่ม
จาก...

ปู่เจ้าเขียนภาพพระลออยู่กลาง มีพระเพื่อนพระแพงแนบข้างซ้ายขวาบน
ลูกกลม (สิ่งทีสานจากไม้ไผ่มีลักษณะกลมเหมือนตะกร้อ สำหรับแขวนให้
ลมพัดหมุน) แล้วเขียนยันต์กำกับ จากนั้นใช้เวทมนตร์เรียกต้นยางใหญ่เท่า
เจ็ดคนโอบให้ค้อมยอดลงมาจากดิน จึงปักลูกกลมลงบนยอดต้นยาง ปล่อยให้
ต้นยางดีดลำต้นตรงขึ้นอีกครั้ง

พร้อมกับลูกกลมบนยอดต้นยางต้องลมหมุนจีเหมือนกังหัน พระทัยของ
พระลอก็สั่นไหวด้วยความลุ่มหลง ถึงกับฝันเห็นพระเพื่อนพระแพงมาแนบชิด

กอดองค์ไว้ ชักชวนให้ไปหานางยังเมืองสรอง

พิชรักทำให้พระลออยู่ไม่เป็นสุข นางสนมกำนัลปันป่วนวุ่นวายไปทั้งวัง จนเรื่องรู้ไปถึงนางบุญเหลือผู้เป็นพระมารดา พระมารดาจึงทรงให้ชุมนุมหมอดีทั่วแผ่นดินให้ช่วยกันแก้ไข พระลอจึงรอดจากด่านแรกนี้ไปได้

เมื่อคอยเท่าไรๆ พระลอก็ยังเงียบหาย ไม่เห็นเสด็จมาหาสักที พระเพื่อน พระแพงก็ใช้คนไปส่งข่าวต่อปู่เจ้าสมิงพราย

ปู่เจ้าก็รู้ทันที่ว่า มีคนแก้อาคมให้พระลอแล้ว จึงปฏิบัติการขั้นที่สองต่อ โดยเขียนรูปพระลอและสองพระจิตาลงบนธงสามชาย ปักไว้บนยอดตะเคียนใหญ่แก่คนโอบ สายลมที่พัดกระพือให้ธงปลิวสะบัดอยู่ตลอดเวลาได้ช่วยพัดพายาเสน่ห์บนผืนธงปลิวไปยังเมืองแมนสรองอย่างรวดเร็ว

พระลอที่เพิ่งถูกละจากหลงใหลไม่ทันนาน ก็อาการกำเริบ เพ้อคลั่งหนักกว่าเดิมเสียอีก

ครั้งนี้นางบุญเหลือก็แทบจะหมดปัญญาแก้ไข จนกระทั่งเชิญได้หมอลิทธิชัยมาช่วยเหลือ พระลอจึงหายจากคลุ้มคลั่งได้

หมอลิทธิชัยนอกจากจะช่วยแก้อาการเก่าของพระลอแล้ว ยังสร้างแนวป้องกันตัวไว้ให้พระลออีกสามชั้นคือ ชั้นในเชิญอารักษ์มาอยู่รักษา ตอนกลางมียักษ์คอยป้องกัน ข้างนอกให้พวกปีศาจดูแล บนอากาศเป็นหน้าที่ของพวกผีอยู่ระแวงระวังทุกแห่งหน (นี่คือกองทัพลัทธิศาสตร์ของเมืองแมนสรอง)

นอกจากนี้ ยังมีพิธีเบิกบายศรีทำขวัญพระลออย่างเอิกเกริกอีกด้วย

ส่วนทางเมืองสรอง ปู่เจ้าสมิงพรายก็ได้เล็งรู้ทุกประการนี้ด้วยญาณ จึงเรียกเทพดาที่อยู่ใต้น้ำ ไนนา ไนถ้ำ และปู่เจ้าอื่นๆ ทุกตำบลมารวมกัน ตั้งให้พระพนศบดี ศิริพรหมรักษ์ ยักษ์กุมารเป็นนายทัพ พวกผีปีศาจเป็นบริวารมากมาย ยกทัพลัทธิศาสตร์แห่งเมืองสรองไปโจมตีกองกำลัง (ลัทธิศาสตร์) รักษาพระนครแมนสรอง

กองทัพลัทธิศาสตร์ (ภูตผีวิญญาณ) ทั้งสองเข้ารบประจัญบานกันสุดสุด จนเกิดอาเพศกลางร้ายให้เห็นไปทั่วเมืองแมนสรอง ในที่สุดแนวป้องกันที่หมอลิทธิชัย

วางไว้ก็แตกพ่ายกระจุย พร้อมกันพระลอกก็ทรงหยิบสลา (หมาก) เห็นที่ปู่เจ้า
เสกให้ลอยมาปะปนในพานหมาก เสวยเข้าไปอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์

อาการคลั่งไคล้ไหลหลงของพระลอกจึงกำเริบขึ้นอย่างสุดที่ใครจะเยียวยา
รักษาได้อีกแล้ว เป็นผลให้พระลอกแข็งขึ้น จะเสด็จไปหาพระเพื่อนพระแพง
ให้ได้ ไม่ฟังคำทัดทานของนางบุญเหลือพระมารดาและพระนางลักษณวดีมิเหลื

พระลอกเสด็จจากพระราชวังด้วยขบวนทัพอันโอ่อ่าเต็มยศ จนถึงใกล้
ชายแดนเชื่อมต่อกับเมืองสรอง จึงตรัสสั่งให้ทัพใหญ่กลับพระนคร นำคนสนิท
ติดตามไปด้วยประมาณร้อยคนเท่านั้น เพื่อวางกำลังคนเหล่านี้ไว้เป็นสายสื่อสาร
ข่าวในระหว่างทาง

เมื่อมาถึงแม่น้ำกาหลง พระลอกทรงลงสรง พลาญเสียงน้ำถึงเรื่องที่จะเสด็จ
ไปหาสองพระธิดาแห่งเมืองสรอง น้ำก็เกิดเป็นวังวนสีเลือดตรงหน้า บ่งบอก
ลางร้ายในอนาคต แต่เพราะฤทธิ์รักในพระทัย ทำให้พระลอกไม่ยินยอมหวนกลับ
ยังคงมุ่งต่อไปด้วยความเด็ดเดี่ยว แม้เห็นความตายเป็นอยู่ข้างหน้าอย่างวางๆ

ในขณะเดียวกัน ปู่เจ้าสมิงพรายก็ส่งโกปีลิง มาล่อพระลอกให้เสด็จสู่
เมืองสรองเร็วขึ้น

พระลอกปลอมเป็นพราหมณ์ชื่อศรีเกศ และให้นายแก้วนายขวัญสอง
พระพี่เลี้ยงปลอมเป็นชาวบ้านต่างเมือง ชื่อรัตนกับราม เพื่อเข้าสู่เมืองสรองอย่าง
ไม่ให้ใครจับสงสัยได้

เมื่อทั้งสามมาถึงเมืองสรองแล้ว ด้วยความร่วมมือของนางรินนางโรย
ชักนำให้พระลอกและพระเพื่อนพระแพงได้พบกันเป็นครั้งแรกที่สวนหลวง
จากนั้นจึงช่วยกันซ่อนพระลอกและสองนายพี่เลี้ยงไว้ในวังพระธิดาอย่างระมัด
ระวังมิติดชิด

แต่จะระวังมากแค่ไหน ก็หนีคำว่า ‘ความลับไม่มีในโลก’ ไปไม่พ้น ใน
ที่สุดท้าวพิชัยพิชณกรทรงระแคะระคายเรื่องนี้เข้าจนได้ จึงลอบมาดู พอได้เห็น
ทุกอย่างด้วยพระองค์เอง แทนที่จะโกรธเป็นฟืนเป็นไฟ ท้าวพิชัยพิชณกรกลับ
ทรงบังเกิดอุบายที่ตีประการหนึ่ง นั่นก็คือ การเป็นทองแผ่นเดียวกันของเมือง

สรองกับแมนสรวงนั้นมีแต่คุณไม่มีโทษ เพราะไม่เพียงแต่จะก่อเกิดสันติภาพ
อย่างถาวรขึ้นเท่านั้น ยังส่งเสริมคุ้มครองอันเหมาะสมทั้งทางฐานะ ชาติตระกูล
และรูปโฉมแก่พระธิดาทั้งสองอีกด้วย

พอตัดสินพระทัยได้เช่นนั้นแล้ว ท้าวพิชัยพิษณุกรก็ทรงปรากฏองค์
ออกจากที่ซ่อนให้พระธิดาทั้งสองและพระลอเห็น พร้อมทั้งแจ้งความในพระทัย
นั้นให้รู้ ยังความยินดีแก่สองพระธิดาและพระลอเป็นอย่างมาก

แต่เมื่อเรื่องนี้รู้ไปถึงพระเจ้าย่า กลับสร้างความเคียดแค้นแค้นเป็น
อันมาก ต้องการให้ท้าวพิชัยพิษณุกรฆ่าพระลอทิ้งเสีย เพื่อล้างแค้นให้แก่
ท้าวพิมพิสาคร

ดังนั้น พอได้รับการปฏิเสธจากท้าวพิชัยพิษณุกร พระเจ้าย่าจึงถึงกับ
แอบอ้างรับสั่ง (ของท้าวพิชัยพิษณุกร) ให้ทหารเข้าล้อมสังหารพระลอเสีย โดย
กำชับให้ทุกคนดำเนินการอย่างเป็นความลับสุดยอด

ในการบุกวังพระธิดาของทหารเมืองสรองนี้ นายแก้วกับนางริน และ
นายขวัญกับนายโรย สี่พี่เลี้ยงผู้จงรักภักดีได้สละชีพก่อนนายเหนือหัว ส่วน
พระลอกับพระเพื่อนพระแพงก็ยืนตายเคียงคู่กัน ร่างของทั้งหมดต่างเต็มไปด้วย
ด้วยลูกศรอาบยาพิษและบาดแผลจากคมอาวุธ

กว่าท้าวพิชัยพิษณุกรจะทรงทราบเรื่องราว พระธิดาทั้งสองกับพระลอก็
ได้กลายเป็นซากศพไปเสียแล้ว แต่พระองค์ก็ทรงจัดการกับผู้ก่อเหตุร้ายครั้งนี้
อย่างพอกัน เพราะทหารทุกคนที่ทำการนี้ต่างถูกประหารจนไม่เหลือเหลือ และ
พระเจ้าย่าผู้เป็นต้นเหตุ ก็ได้รับโทษแกล่เนื้อจนตายตกตามกัน แล้วทั้งศพ
ประจาน (พระเจ้าย่าไม่ใช่พระมารดาแท้ๆ ของท้าวพิชัยพิษณุกร)

ส่วนพระนางลักษณวดีมีเหลือของพระลอที่เมืองแมนสรวงพอทราบข่าวนี้
เข้า ก็ถึงกับอกแตกตายตามไปอีกคน

นิยายรักที่จบลงด้วยความตายนี้กลับพ้องกับคำที่พระลอได้ตรัสไว้แก่
พระนางลักษณวดีก่อนเสด็จมาสู่เมืองสรองที่ว่า...

ใดใดในโลกล้วน
คงแต่บาปบุญยัง
คือเงาติดตัวตรึง
ตามแต่บุญบาปแล้ว

อนิจจัง
เที่ยงแท้
ตรึงแน่น อยู่หนา
ก่อเกื้อรักษาฯ

ท่านผู้อ่านคิดว่าจริงไหม

สุวรรณเกษร

เล่ากันว่า...นานมาแล้ว ที่ชายป่าแห่งหนึ่ง มีนกกระจาบผิวเมียวคู่นึง
ทำรังอยู่บนต้นไม้ ทั้งสองมีลูกเล็กๆ ด้วยกันอยู่สี่ตัว แม่นกจะอยู่กับรังเพื่อ
เฝ้าดูแลลูกๆ ส่วนพ่อนกก็มีหน้าที่ออกหาเหยื่อมาเลี้ยงลูกเมียเป็นประจำ

วันหนึ่ง พ่อนกบินหาอาหารออกไปไกลถึงบึงใหญ่

ที่บึงนั้นมีดอกบัวบานสล้างอยู่มากมาย

พ่อนกจึงร่อนลงคลุกเคล้าเกสรในดอกบัว

ความเพลิดเพลินทำให้พ่อนกลืมเวลา เผลออยู่จนเย็น ดอกบัวที่บานอยู่
ก็หุบกลีบเข้าหากัน และได้ขังพ่อนกอยู่ในนั้นด้วย ไม่ว่าพ่อนกจะพยายามดิ้นรน
อย่างไร ก็ไม่สามารถหลุดออกจากดอกบัวได้

ฝ่ายแม่นกและลูกๆ ในรังที่ตั้งตาคอยพ่อนกนั้น ต่างรู้สึกหิวโหยเป็น
กำลัง ขี้รำยคินนั้นได้เกิดไฟไหม้ป่าขึ้น แม่นกช่วยลูกๆ หนีจากไฟป่าไม่พ้น
ลูกนกจึงถูกไฟคลอกตายหมด

แม่นกได้แต่จับกิ่งไม้ร้องไห้ด้วยความเศร้าเสียใจเป็นที่สุด